

HAL
open science

Gipuzkera Zaharreko aditzak: deskribaketa eta corpusa

Urtzi Reguero Ugarte

► **To cite this version:**

Urtzi Reguero Ugarte. Gipuzkera Zaharreko aditzak: deskribaketa eta corpusa. 2010. artxibo-00492770v2

HAL Id: artxibo-00492770

<https://artxiker.ccsd.cnrs.fr/artxibo-00492770v2>

Preprint submitted on 7 Jan 2011

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

Gipuzkera Zaharreko aditzak: deskribaketa eta corpora

**Urtzi Reguero Ugarte
(EHU-UPV)**

1. Sarrera¹

Euskararen historia² hobeto ezagutzeko, beharrezko dugu euskalki zaharren³ historia ere ezagutzea. Mitxelenak erakutsi zuen (1981) gaur egun ditugun (eta euskararen historian lekukotuta dauden) euskalkiak Euskara Batu Zahar (EBZ) batetik datozela. Nolanahi ere, ditugun lekukotasunetan euskara dialektala besterik ez zaigu agertzen. Beraz, filologia zorrotz eta zehatz⁴ bat beharrezkoa da euskalkien, eta euskararen beraren, historia ezagutzeko (ik. Esaterako, honetaz Lakarra, 2003). Honekin ez dugu esan nahi hemen filologia zehatz eta zorrotz hori egingo dugunik, denborak eta beharrezko ezagutzak mugatu xamarrak baititugu.

Bizkaiera Zaharra aztertuxeago badago ere, gehien aztertu den euskalkia hauxe genuke (cf. Lakarra 1986, 1996), hutsune handia ikusten dugu gainerako euskalkiei gaineko azterketa historiko edo diakronikoei dagokienez. Lan honek Gipuzkera Zaharra (GZ) aztertzeko ekarpen bat izan nahi du. Ez da, ordea, GZ bere osotasunean aztertuko aditzetara soilik mugatuko baikara. Esaten da lehen testuak idazten hasi zenerako, gaur egungo aditz sistema osoa sortuta zegoela. Lan honetan, euskararen aditzen sistema GZan nolakoa zen ikusiko dugu, horretarako aditz sistemaren deskribaketa, azterketa eta aditzon korpua da lan honetan dakarkiguna. Nolanahi ere, lan honen helburua GZren eta, oro har, euskararen historiari ekarpen ahal denik eta interesgarriena egitea da. Aditzaren deskribaketarekin hasi aurretik, laburki GZaren definizio bat emango dugu eta denboran eta espazioan kokatu.

---

¹ Lan hau Euskal Filologiako 4. urtean egindako 'Euskal Hizkuntzalaritza diakronikoko gaiak' ikasgairako egin nuen, bihoazkie ene eskerrik beroenak Gontzal Aldai irakasleari lan hau egiteko aukera eman eta zalantzak argitzeagatik, Céline Mounolei bere hainbat artikulu eskuratu, zalantzak argitzen laguntzeagatik eta egindako oharrengatik, Ariane Ensunza ikaskide eta lagunari lan hau entregatu aurretik irakurri eta bere iritzia emateagatik. Eneak dira dauden akats eta hutsegiteak.

² Historia aipatzean, Mitxelenak *Lenguas y protolenguas* (1963) lanean definitu zuen historiaz ari gara. Hau da, hizkuntzaren lehen lekukotasunerik aurrerako garaiaz.

³ Euskalki zaharrak aipatzean, EBZ ondoren sortu bai baina, lehen lekukotasunen garaiko euskalkiez ari gara,, 1740 aurreko euskalkiez (data zehatz horren arrazoiaz ik aurrerago.).

⁴ Meilleten esana gogoan: "hizkuntzalariak filologia zorrotzenaz baliatu behar du: batzuetan uste izan da hizkuntzalariak nahikoa duela gutxi gorabeherako hurbilketa filologikoekin; guztiz alderantziz, filologi metodorik zorrotzenek eskaintzen dioten zehaztasun eta zorrotzasun guztiaren beharra du" (2001 [1925]:104)

2. Gipuzkera Zaharra definitzen

Esan bezala, lan honetan Gipuzkera Zaharra (hemendik aurrera GZ) izango dugu aztergai, zehatzago esanda GZeko aditzak. Baina hasi aurretik beharrezko litzateke GZ definitzea. GZtzat tradizioz gipuzkera esan zaion horren aitzindari-edo dena hartu dugu, beraz, Gipuzkoa izanagatik ere, Deba arroko testuak alde batera utzi ditugu, hain zuzen ere, mendebaldeko euskaraz idatziak baitaude. Nolanahi ere, *Contr.*eko lehen oinoharrean Debako ‘lauko’ bat dator zeinaren hainbat zantzuk gipuzkeratzat hartzeko aukera ematen duten: *Iziartikan* ‘Itziartik’, *nere* ‘neure’, *zeron* ‘zeuen’, *gera* ‘gara’ *aundiak* ‘handiak’, *degu* ‘dugu’. Hala ere, gipuzkerari berari ez dagozkion ‘*etorri-zaku*’ edota ‘*zaralako*’ formak ere agertzen dira. GZeko lekukotasun gisa hartzeko beste arrazoi bat da azken euskalkien mapan (Zuazo, 1998) Debako euskara erdialdeko euskalkitzat hartua izan dela.

Muga geografikoa finkatua, koka dezagun GZ denboran. Amaiera muga hau 1740 inguruan jarri da eta ez modu arbitrario batean, Aita Larramendik egindako lanen argitalpen garaia aintzat hartu dugu, eta ez arrazoi faltagatik, jakina baita Larramendiren eragina oso nabarmena izan zela geroko idazleengan eta Gipuzkera Literarioaren aitzindaria dugula (ik. Lakarra 1985b). Kronologikoki aztertuko dugun testurik berriena Larramendirena berarena da, 1737ko Azkoitiko Sermoia, hain zuzen ere.

Muga geografiko eta denborazko honek asko murrizten du eskura dugun testu corpusa, lekukotasun eskasa baitugu GZean idatzia, batez ere, BZarekin alderatzen badugu. Hauexek dira kontuan hartu ditugun lanak kronologikoki:

BK: Britainiako Kantorea (1491-1510)

EF: Tolosako Ezkontza Fedea (1557)

Mis: Miserere-a (XVI.mende bukaera)

AM: Agur Maria (1607)

TBI: Tolosako Bertso Iraingarriak (1619)

AzGu: Azpeitiko gutunak (1622)

FPGa: Frantziskanoen predikua, Gamarrarena (1648)

DLGu: Frai Domingo Lardizabalen gutuna (1655)⁵

FPLu: Frantziskanoen predikua, Luzuriagarena (1686)

Lauko: Debako 'lauko'a (XVII.m)

OA: Otxoa Arinen *Doktrina Kristianaren Explikazioa* (1713)

LBp: Lasarteko bertsopaperak (1716)

Iraz: Irazustaren *Doktrina kristiana* (1737)

AS: Larramendiren Azkoitiko Sermoia (1737)⁶

Isasti gipuzkoarra bazen ere, bere errefrauak alde batera utzi ditugu errefrauak izanik arkaizanteak baitira eta aztergai dugun garaia baino lehenagoko garai bateko isla bailitzateke. Bestalde, zerrendak luze xamarra badirudi ere, ez da dirudiena, denera 150 orri nekez lortuko baikenituzke.

3. Gipuzkera Zaharreko aditzak: deskribaketa

Atal honetan GZko aditzen deskribaketa sinkroniko bat egingo dugu, deskribaketa egitera bakarrik mugatuko gara. Euskal aditzaren sailkapena egiteko, ohikoa izan da trinko eta perifrastikoen artean egitea; dakargun hona Azkarate eta Altunaren (2001: 151) aipua:

Gramatika guztiek sailkatu dituzte aditzak irizpide honen [aditz forma trinkoak / perifrastikoak] arabera: forma bakarraz osatuak daudenak dira trinkoak, pertsona, numero eta aldiari dagozkion markak aditz erroaren inguruan biltzen dituztenak; perifrastikoak, ostera, bi osagai izaten dituzte, "aditz nagusi" deitu izan zaiona –aditzoina eta, indikatiboko formetan, aspektu marka biltzen dituenak– eta aditz laguntzailea, pertsona, numeroa aldia eta modua adierazten dituenak.

---

⁵ Gipuzkeratzat hartu badugu ere, zalantza handiz hartu dugu, adizki forma batzuk GZeko beste testuetako adizki batzuekin bat egiten badute ere, beste batzuetan ez dator bat; esaterako 'degu' forma gipuzkerazkoa erabiltzen du, baina baita 'baduzu' ekialdekoagoa ere.

⁶ Honako iturrietatik hartu dira testuok: Otxoa Arin eta Irazusta armiarma web orriko edizioa erabili da, 'Tolosako Bertso Iraingarriak' 'Frantziskanoen predikuak', 'Agur Maria' eta 'Ezkontza Fedea' Mitxelenaen *TAVetik*, Britainiako kantorea, Debako 'laukoa', Azpeitiko eta Frai Domingo Lardizabalen gutunak Sarasolaren *Contr.*etik, Miserere-aren euskarazko itzulpena Lino Akesoloren (1982) lanetik, Lasarteko bertso paperak, Satrustegik argitaratua, *Euskeratik* eta Larramendiren Azkoitiko Sermoia Lakarra (1985b) lanetik.

Guk ere, deskribaketa egiteko, aditzak bi multzo hauetan banatuko ditugu; batetik trinkoak eta bestetik perifrastikoak.

3.1 Adizki trinkoak

Iritzi zabaldua da euskararen historian aditz trinkoen erabilera murriztuz joan dela (ik. esaterako Azkarate & Altuna, 2001:154 edota Gómez & Sainz, 1995). Garai zaharragoetan gehiago erabiltzen bide zen gaurko euskararekin alderatuz. Hauxe da Gómez eta Sainzek esaten digutena (1995:238):

“Today, in contrast, there is universal agreement that the handful of verb which have synthetic forms preserve a state of affairs which must have been much more general in older times. In fact, old texts present a greater numbers of verbs with synthetic than are currently used”.

Horregatik, gaur egun ez dira asko forma trinkoa erakusten duten aditzak. Aztergai dugun GZ garaiko testuetan ere, forma trinkoak erakusten dituzten aditzak askoz gutxiago dira forma perifrastikoa dutenak baino, erabili ditugun testuetan aditz jokatuetatik trinkoak %30 dira eta perifrastikoak %70⁷. Modu beregainean, ez laguntzaile gisa, agertzen diren forma trinkoa erakusten duten aditzak hauexek dira: *egon, eduki, izan, iruditu, *io, *edun, jakin, eritzi, ibili, etorri, ezagutu, ikusi, *-i-, joan, ekarri, eraman, egoki, egin*.

XVI. mendeko euskararen ezaugarrietako bat aoristo trinkoen erabilera da, hau da, forma trinkoek aspektu burutua adierazten dute, erabilera honen adibide garbiak (gaztelerazko itzulpena dutelako, batez ere) topa ditzakegu RS-n eta Isastiren errefracuetan, hona hemen Isastirenetik ateratako adibide bat: *Eliza ceguienac aldarea, aldarea ceguienac abadea*. El que hizo la iglesia, el altar; y el que hizo el altar, el abad. (30. errefracua, TAV 3.3.3.). Isastik erabili izanak, gipuzkoarra izanik, erakus lezake gipuzkeran inoiz erabili izan zela aoristo trinkoa, baina XVI. menderako galduta legoke, aurkitu ditugun lekukotasunak burutugabeak baitira, alegia, egun duten zentzua zuten.

---

⁷ Kontaketa egiteko, ez ditugu erabili OA, Iraz. eta AS, testu luzeegiak baitira dagokigun lanaren apaltasunerako. Hala ere, ez dugu uste ehunekoak askorik aldatuko lirakeenik.

Nolanahi ere, lekukotasun gutxi ditugunez, ezin dugu gehiago jakin eta posible litzateke XVI. mendean Gipuzkoako lekuren batean edo bestean mantentzea.

3.1.1 Izan

Gaur egungo euskarari, aditz hau laguntzaile bezala agertzeaz gain, aditz nagusi bezala ere agertzen da. GZean ere, *izan* aditz laguntzaile bezala bai, baina aditz nagusi bezala ere agertzen dira. Funtsean, gutxi aldatu dira aditz honen forma eta esanahiak.

Euskalkien sailkapena egiteko *Izan* aditzaren forma jokatuak kontuan hartu izan dira, batez ere, orainaldiko *zu*, *zuek* eta *gu* pertsonen dagozkien orainaldiko formak gipuzkeraren bereizgarritzat hartu izan dira: *zera*, *zerate*, *gera*. GZean ere, forma hauek agertzen direla ikusten dugu:

AG: *Vedeincatua **cera** andre gucien artean.*

OA: *Bedeikatua **zerade** zu andee guztien artean.*

Mis. *Ene osasunako Jauna **zera** zu.*

AS: *Ezperen non **cerate** esquer gaistoco izarrac?*

OAnengan eta baita Iraz.rengan ikus dezakegunez, paradigma erregulartzen duen fenomeno gertatu da: analogia⁸. Fenomeno honen eraginez, *izan* aditzeko pluraleko formetan *-de* pluralgilea agertzen da:

OA: *zu ofenditua zu **zeradena** izanik.*

Iraz: *Zu **zeradena** izanagatik...*

Iraz: *bedeinkatua **zerade** zu andre guztien artean.*

-de erakusten duten forma hauek OA, Iraz., Mis., LBp eta ASn bakarrik aurkitu ditugu, ez besteetan.

---

⁸“ Analogy is sometimes described as 'internal borrowing', the idea being that in analogical change a language “borrows” from some of its own patterns to change other patterns” (Campbell, 2004:104)

Ohar gaitezen, bigarren pertsona singularra egiteko ‘zu’ erabiltzen dutenean ere, pluralari dagonion *-de* marka erabiltzen dutela. Honek kronologia erlatiboa finkatzeko pista bat eman diezaguke: jakina da ‘zu’ lehen plurala adierazteko erabiltzen zela eta geroa singularra izatera igaro zela. Ematen duenez, *-de* hori ‘zu’-k pluralaren zentzua galdu aurretik hedatuko zen *izan*-en adizkietara, ziurrenik *egon* aditzaren analogiaren bidez (cf. *gaude, daude...*) eta ondoren singular bilakatuko zen:

1. *zu zera (plu.) ~ zu zaude
2. *zu zerade (plu.) ~ zu zaude
3. zu zerade (sing.)

Izan aditzari dagokion taula, beraz, hauxe genuke⁹:

	Orainaldia	Iragana
ni	naiz	nintzan
Hi	haiz	hintzan
Hura	da	zan
gu	gera / gerade	*giñan
zu	zera / zerade	ziñan
Zuek	zerate	*ziñaten
Haiek	dira /dirade	ziran

Ezagun da euskararen fonotaktikaren ikuspegitik arraro samarra dela hitz amaieran txistukari frikari bat agertzea afrikatu baten orde. Horregatik, *naiz* eta *haiz* formentzat **naiza* eta **haiza* berreraiki izan da. Horren arrasto bat topa dezakegu GZean, batez ere, adizkiari kontsonantez hasten den atzizki bat gehitzen zaionean, berreraikitako **a* horren aztarna ikusten dugu:

OA: *Kristauba naizan bezela*

EF: *ezconçen nayçala*

AS: *naizanean*

⁹ Izarño batez agertzen diren formak lekukotasunetan aurkitu ez direnak dira, horrek ez du esan nahi ez daudenik. Proposamena gaur egungo gipuzkeran eta garai hartako paradigmaren oinarriturik egin da. Taulak osatzeko, forma jokatu atzizki batekin agertzen bada ere, atzizkia kendu eta izarño gabe jarri dugu; esaterako, *ninsala* lekukotzen da, guk paradigmaren *nintzan* jarri dugu. Trinko moduan agertzen ez bada ere, laguntzaile bezala agertzen bada, izarñorik gabe jarri dugu. Bestalde, grafian gaurkotuan aurkeztu ditugu.

Beste zenbait adibidetan, ordea, *a hori galdua dagoela ikusten da eta -*z* eta atzizkiaren lehen kontsonantearen artean -*e*- epentetiko bat gehitu da:

Iraz: *arkitzen naizenean*

3.1.2. *edun

Izan aditzarekin batera, forma trinkoan gehien agertzen den atzitza *edun da. Esanahi aldetik, gaurko *eduki*-ren pareko genuke, baina garai hartan *edun eduki baino erabiliagoa zela ematen du datuek erakusten dutenez (ik 3.1.3 atalean *eduki* aditzari dagozkion forma jokatu lekukotuak). Gerora, *eduki* aditzaren hedapen bat gertatu da eta *edun laguntzaile bezala gramatikalizatzen joango zen, nahiz eta oraindik ez den erabat gramatikalizatu.

*Edun aditzari dagokionez, *ni*, *hi*, *zu*, *zuek* pertsonetan agertzen den -*e*- hori hartu izan da gipuzkeraren bereizgarritza: *det*, *dek/n*, *dezu*, *dezu(t)e*. GZe an ere forma hauek agertzen dira:

AzGu: *Esan dit çuc **deçula** beraç culpa, Çuc uste **deçu** monjac debela contentu gucia*

Mis: *asco **deçunesquero**, misericordiaz.*

Mis: ***esteçu** ofrendaric borondatean.*

OA: *bakoitzak **degun** kapazidadeaz, edo zentzuaz konforme*

Pertsona hauengan ez dugu aurkitzen -*eu*- duen forma zaharrik esaterako Gamiz idazle arabarrarengan ikusten dugun *deugu* bezala. Hala ere, 3. pertsonan -*eu*- zein hemendik eratortzen den -*eb*- dugu, bai orainaldian eta bai iraganean.

BK: *debala*

AzGu: *debela, eztebela, debala*

DLGu: *deu*

Mis: *debana, deu*

AS: *ezteu*

OA: *zeben, ezdeu...*

AS: *deuala*

Baina *-u-*dunik ere bada:

TBI: *duela, duen, eztuenean*

*edun aditzaren indikatiboko (Nor 3. pertsona) paradigma hauxe genuke:

	Orainaldia		Iragana	
nik	det	ditut	neban	nituan
Hik	*dek/n	*dituk/n	*huan	*hituan
Hark	du / deu /deb-	ditu	zeben	zituan / zituen
Guk	degu	ditugu	genduan	*genituan
Zuk	dezu	*dituzu	zenduan	*zenituan
Zuek	dezue	*dituzue	*zenuten	*zenituzten
Haiek	due / debe / debea?	Debe	*zeben	zituzten

Koldo Zuazok (2008:77) mendebaleko euskararen aditz morfologiako ezaugarriak erakustean, mendebaleko ezaugarritzat hartzen du orainaldiko 3.p.s.-ko *dau, daue, dabe* eta iraganaldiko formetan *-eu-* agertzean. Deskribapen sinkroniko bat egin nahiko bagenu, posible litzateke ezaugarri honi begiratzea euskalki bat beste batengandik bereizteko, diakronikoki begira, aldiz, ezin esan genezake mendebaleko ezaugarria denik GZean maiz agetzen baitzaigu. Sinkronikoki esango genuke Bk forma zahar bat mantendu duela eta Gk berritu egin duela, bien jatorrian forma bera baikenuke: *dadu > *dau* > *deu* > *du* edota *naduen > *nauen* > *naben / neuen* > *neben / nuen*

Beste zenbait trinko

Goian emandako forma trinkodun aditzez gain, badira beste zenbait gehiago GZean agertzen direnak. Horiek guztiak batera azalduko ditugu ez baitira aurreko biak bezain ugariak. Hauexek dira aurkitu ditugun gainerako aditzak forma trinkoak erakusten dituztenak: *egon, eduki, iruditu, *io, jakin, eritzi, ibili, etorri, ezagutu, ikus, eraman, *-i-, joan, ekarri, egoki(tu), egin.*

➤ *Egon*

Agertzen diren aditz honen forma trinkoak dira¹⁰:

BK: *daode*.

Mis: *dago*.

Lauko: *daudenak, gaude, geunden*.

OA: *daude, nago, zaude, gaude, zeuden...*

Iraz: *daude, zaude, gaude, zeuden...*

AS: *dagoala, zegoan, guendela, bagueunde, bego, dago...*

Ikusten dugunez, BK-n oraindik ez da gertatu *ao > au* bilakabidea, Laukoan, OAengan eta Iraz.rengan, ordea, bai. Nolanahi ere, GZ lehen lekukotasunerako *-g-bokalartekoa galduta agertzen da 3.p.pl.ean: **dagode > daode > daude*.

➤ *Eduki*

BK: *daduzca*

TBI: *educac, daduca*.

AzGu: *daducan*.

OA: *badauka*.

Iraz: *gauzkaten*

AS: *ceucana*

Gutxi dira *eduki* aditzaren forma lekukotuak, ikus dezakegunez, lekukotasun zaharretan *-d-* mantentzen da; berriagoetan, aldiz, galdurik dago. TBIn agertzen den *educac* forma trinkotzat hartu badugu ere, perifrastikoa izan zitekeen, agintera izanik kontrakzio aukera handiagoa izan baitezake. Trinkoa balitz, gaur galdua den forma bat genuke.

---

¹⁰ Ez dira errepikatzen diren forma guztiak jarri, BK, Mis. eta Laukoan agertzen diren guztiak jarri ditugu.

➤ *Iruditu*

BK: *dirudi*.

LBp: *dirudiala*.

AS: *dirudi, dirudien...*

➤ **io*

BK: *dioe*.

AzGu: *diona, diodanean*

OA: *dio*.

AS: *diote, dionari, dionez*

➤ *Jakin*

TBI: *daquila*

AzGu: *badaquiçu, estaquit*

OA: *badakit, dakiala...*

Iraz: *dakizun, dakienari...*

AS: *aldaquizue...*

➤ *Eritzi*

TBI: *ceriçan*

AzGu: *deriçu*

OA: *deritzon, deritzo, deritza,*

Iraz: *deritza*

AS: *deritza*

AzGu ezik beste guztietan esanahi bera du aditzak, ‘deitu’ zentzua. AzGu-etan ordea, ‘maitatu’ zentzua dauka, aurretik *onegi* duela: “es de sobra conocido que *oneritzi* es la forma más empleada en la lengua antigua para ‘amar’” (*Contr.* 128 [262]). Gerora ezagutu den Lazarragaren testuan ere *oneritzi* aditza jokatua maiz agertzen da: *nik ezin*

antzitu neidi ainbat denporan on derechadan gauzea, ene laztana akorda zatez zein on derechudan... (f12. Patri Urkizuren ediziotik hartua) Horretaz gain badira beste hainbat testu, hegoaldeko zein iparraldeko, non *eritzi* agertzen den *maitatu* zentzuan¹¹.

➤ *Ibili*

TBI: *oi abil, dabil.*

AS: *zabiltza*

➤ *Etorri*

BK: *datorrenean,*

AzGu: *çatoçela, baçatoç, datorrenean, baletor...*

OA: *datozen, betor, gatoz, dator, datozen, gatoz..*

Iraz. *betor, dator*

AS: *betor*

➤ *Ezagutu*

Mis. *badazagut*

➤ *Ikusi*

Mis. *Dakuskunean.*

AS: *badacust, dacusgun...*

---

¹¹ **oniritzi** (Lar, Añ (AN), H (G)), **oneritzi** (L arc.? ap. A; Lar *DVC* 274, H (+ -nh-)), **oneritsi** (SP), **oneritxi** (V-arroroz ap. A; H (V)), **oneretsi** (H (V)), **oneretxi** (Mic 5r, vEys, H (V)), **onderixtu** (H (V)).

I (Vb.). □ *Tr.* Documentado al Norte en autores antiguos desde Dechepare. Al Sur aparece durante los ss. XVI y XVII en RS, Beriayn, en un texto del s. XVII recogido en *ConTAV* y en Micoleta, y su uso aumenta ligeramente durante los ss. XIX y XX. La forma mejor documentada en la tradición meridional es *oniritzi*. Hay *on(h)eritzi* en Leizarraga y Etcheberri de Ziburu (-nh-); *oneritsi* en Beriayn (tbn. *oneritzi*), Pouvreau y Duvoisin, y *oniritxi* en *ArgiDL*. Hay además *onerexte-* en RS; *onheriste-* en Gasteluçar y *onereste-* en R.M. Azkue. En *DFrec* hay 13 ejs. de *oniritzi* y 5 de *oneritzi*. □ **I.** Amar, querer (bien). v. **onetsi**.

Ezagun da *ikusi ekusi*-tik datorrela. GZeko testuetan oraindik orain *ekusi* erabiltzen da.

OA: *gero ekusi, ta goza zegian bera betiko Zeruan, beraren Majestade Dibina ekusteko...*

Hala ere, Iraz.ak bi formak erabiltzek ditu: ***Ekusi det kristaba zerana***. Baina, ***Ikusi ez deguna sinistutzea***.

➤ *Eraman*

AS: *eztaramazu*

➤ **-i-*

LBp: *yndazu*

Iraz.: *iguzu*

➤ *Joan*

LBp: *goasemasu*.

OA: *dijoan*.

Iraz.: *dijoanean*.

Ikusten denez, GZean ere, gaur egun Gipuzkoan erabiltzen diren, ‘dijoa’, ‘nijoa’... formak erabiltzen ziren, 3. pertsona singularrean behintzat.

➤ *Ekarri*

AS: *cecartzien*

➤ *Egoki(tu)*

AS: *eztagoca*

➤ *Egin*

AS: *daguidan...*

3.1.3. Subjuntibo trinkoa

Sarasola AzGu-ez ari dela (*Contr.* 128 [262]), balio subjuntiboa duten zenbait forma trinko azpimarratzen ditu: *çeran*, *dirala* eta *dala*¹².

Jesus Ma(ria) dirala guerequin (1-2 lerroak).

Jesus M.^a dala gurequin (23-24).

Jesús M.^a dirala gurequin (42-43).

Esan dit gaztiga deguiçudala nayztebala monja çeran (63-64).

Sarasolaren arabera, garaiko ezaugarri arkaiko tipikoena da subjuntiboa, baina guk ez ditugu horrelako kasu gehiago aurkitu (ik. Lafon 1943).

3.2. Aditz perifrastikoak

Ikusi ditugu zein diren GZean agertzen diren forma trinkoak. Hurrengo atalean aditz perifrastikoak deskribatuko ditugu. Aditz perifrastikoak Nor, Nor-Nork, Nor-Nori eta Nor-Nori-Nork sailetan banatuko ditugu.

Euskaraz egitura perifrastikoen bidez aspektu bat baino gehiago adierazten dira, lanean ez dugu horren azterketa zehatzik egingo, baina argumentuen sailkapenarekin hasi aurretik aurkitu ditugun aspektuak zein diren adierazi eta adibideak emango ditugu:

---

¹² Egia esan, Sarasolak ‘dirala’ hirutan agertzen dela esaten badu ere, guk bi kasu bilatu ditugu. Horretaz gain, Sarasolak ez du ‘dala’ aipatzen.

1. Perifrastiko ez-burutua:

BK: *debeela erreguten, egozten digoela, acompanyacen debe...*

EF: *ezconçen nayçala*

TBI: *emaiten dira*

2. Perifrastiko burutua:

BK: *juntaduditu*

TBI: *etorri da, eman dio, egondu inçan...*

AzGu: *esan cidan...*

4. Aoristoa: Salmo Misererean bakarrik aurkitua:

Mis. *irten zenzan, benzutu zinzan*

5. Agintera, [aditza + *ezan] edota [aditza + egin]:

AM: *eguimbidi, erregu eçaçu*

TBI: *iracurri eçac, eçar eyt, jan eguic*

AzGu: *esan eguiozu*

Mis.: *aparta ezazu, garbi ezazu...*

6. Subjuntiboa:

AzGu: *probey gayçala*

Mis: *ensalçadaçam, alabaçayzan*

7. Potentziala:

TBI: *ecin esan niazcaquec*

AzGu: *juango liçayote, nay neuque*

OA: *izango lizatean, izango lizate*

Iraz. *izango lizateke, salbatuko lizateke...*

8. Geroaldia

TBI: *egongo aiz*

AzGu: *eraguingo diogu, eztiçut eragocico, beratuco deçu, igaroco dira*

DLGu: *eguingo degun, galduco da,*

LBp: *emango digu, ybillico nais, esango dittut, ysango dira, esango degu*

Mis: *quenduco diraust, estet ez yçango, egongo dirade, yçango deu*

3.2.1. Nor

Nor paradigmako aditz laguntzailea, indikatibozko formetan, *izan* aditza da. Hona hemen testuetatik ateratako zenbait adibide:

BK: *yçango baita*

EF: *ezconçen nayçala*

TBI: *etorri da, egondu inçan, ematen dira...*

Mis: *eguingonayz*

AS: *pisatu zan*

Gorago 3.1.1. puntuan dakargun taula paradigma honetako laguntaileentzat ere lagungarri da.

Ahalerazko, aginterazko edo subjuntibozko formetarako, ordea, *edin erabiltzen da laguntzaile bezala:

Mis: *içambidi*

Lauko: *asi zaitetzte, izan zaitte, akorda zaitte.*

AM: *egumbidi*

Iraz: *izan bedi*

8.1.2. Nor-Nori

Euskaltzaindiaren *Euskal Gramatika Laburra: perpaus bakuna* liburuko aditz laguntzaileen paradigman, bi laguntzaile mota erabitzen dira: *edin eta *izan*. GZean ez da askotan lekukotzen paradigma honetako adizkirik, baina lekukotzekotan biak lekukotzen dira:

TBI: *sartu oy çaca, joan oy zariçca*¹³

Iraz: *deitzen zaiola...*

OA: *segitzen ez bazitzakan, deitzen zitzaion, kunplidu zitzaizkon, zor zitzaten...*

AS: *eguiten zaca...*

Ikusten dugunez, datiboa 3. pertsona singularra denean, honi dagokion komuntadura marka *-ka* eta *-o* izan daitezke. OAek, esaterako, bi morfemak erabiltzen ditu. Nor-nori aditz trinkoetan ere, *-ka* atzizkia topa dezakegu:

TBI: *ceriçan*

AS: *ehtagoka*

8.1.3. Nor-Nork

Paradigma honetako indikatiboko formetan aditz laguntzailea *edun izaten da. 3.2.2. atalean dakargun taulak honako ere balio du. GZ (eta egungo gipuzkera) beste euskalkietatik bereizteko erabili izan den ezaugarrietako bat *edun aditzaren forma jokatueta agertzen den *-e-* hori izan da: *det, degu...*

EF: *arçen dedala*

AzGu: *eguingo det, estuco*¹⁴ *degu, ygaro degu...*

Mis: *irequiquo deçu...*

---

¹³ Zalantza handiz hartu dugu azken hau adibide bezala, *-r-* hori zer den ez baitakigu, izan liteke hiperzuzenketaz txertatua izatea: *dira > dia, zaizka > zarizka*. Baina ez gaude erabat ziur.

¹⁴ OEH: 'poner en aprieto'

3.2.2. atalean esan duguna errepikatzen dugu hemen ere, 3. pertsonan egun *-u-* beharrean *-eu-* agertzen da. GZko testuetan makina bat adibide dugu:

BK: *acompañacen debe, debeela herreguten*

EF: *aguinçacen deuen*

AzGu: *nay neuque, nay leuqueala, albaleu...*

AS: *ifiñi ceuala.*

Ahalera, agintera edo subjuntiboa egiteko orduan, beste laguntzaile bat hartzen du GZk. Laguntzaile postua beteko dutenak **ezan* eta *egin* aditzak dira:

AzGu: *ecarri beza, serbi deçaçula.*

Mis: *aparta eçaçu, renoba eçaçu*

AS: *icusi daguigun, eguin daguiquet*

Nor-Nori-Nork

Nor-nori-nork motako paradigma egiteko, egungo euskaran hiru laguntzaile ezberdin erabiltzen dira: mendebalean, **edutsi*; erdialdean, **-i-*; eta ekialdean **eradun*. Paradigma hau da euskalkien arteko aldakortasun gehien erakusten duena, badirudi, beraz, paradigma berriena dela, besteekin alderatuta. Testuek salatzen digutenez, badirudi **-i-* erroa garai batean orokorra izan zela eta GZk eta erdialdeko hizkerek mantendu egin dutela, besteek, aldiz, lehenago edo beranduago galdu.

Esan bezala, GZean forma erabiliena, espero genukeenez, **-i-* da. Hala ere, OAK makina bat adibide ditu non **eradun* laguntzailea erabiltzen den. Hona hemen batzuk (adibideok Aranburu 1999 lanetik hartu ditugu): *dirautzut, dirauzt, dirautza, dirauzku, dirauzkagu, dirauztazu...* Mis.en ere badugu adibide bat: *quenduco diraust* ASn: *adierazoten diauzcu, berrituco ciauSCAN...* Hauekin batera, era berean, **-i-* ere erabiltzen du Oak eta Ask ere (OAREN adibideak Aranburu, 1999:102 lanetik hartuak): *diot, dizut, diet, dit, dio* edo *digo, digu, die, diogu, diegu, didazu...* AS: *dizu, diozu...* **-i-* ren edo **eradun*-en erabilerak, badirudi, numeroarekin lotura duela, singularra denean,

*-i- erabiltzen baita, plurala denean, aldiz, *eradun. Honek aditzen kronologiarako zer esana ematen digu, numeroari dagokionez, plurala singularra baino gordetzailleagoa izan ohi da, beraz, honen arabera, *eradun zaharragoa izatea esperoko genuke. *-i- ere zaharra dela onarturik, azalpen posibleetako bat *-i- eta *eradun biak erabili izan direla inoiz, bakoitzak ere erabilera eta eremua zuela, eta gerora *-i-k bere indarra eta hedadura hartu duela eta *eradun-in kendu pentsatzea litzateke.

Gainerako testuetan *-i- da nagusitzen den forma:

BK: *digoe seguicen, egozten digoela*

EF: *ematen diodala, essaten didan, essaten diot,*

Ahalera, subjuntibo zein aginterazko laguntzaile gisa, *egin* erabiltzen da:

BK: *deguiola eman,*

AzGu: *gaztiga deguizudala*

TBI: *eçar eyt, jan eguic*

AzGu: *esan eguioçu, escribi deguiçudala...*

8.1.4. *ezan / *egin*

Ezagun da mendebaleko¹⁵ euskalkietan aginterazko, subjuntibozko eta ahalerazko formetan *egin* laguntzailea erabiltzen dela¹⁶. Erdialdeko euskaran bi formak erabiltzen dira gaur egun, baina ez gipuzkerako eremu guztian eta maiztasun berarekin. Ekar dezagun Lakarraren aipu bat hona (1996:183):

Ez dago euskalki horretako [GZeko] testuak arreta apur batekin irakurtzea – eta, jakina denez egiteko horrek ez du asti gehiegi eskatzen– subjuntibo, inperatibo eta ahaleran zen asimetriaz jabetzeko; hots adizkiak bi osagai (*nork-zer*) ala hiru (*nork-nori-zer*) izan, kontuak asko ezberdin zihoazen; halaber, adizkia singularrekoa edo anitzezkoa zen erro berezia hartu ohi

¹⁵ Mendebala aipatzean, Bizkaiko, Arabako eta Gipuzkoako zati bateko euskaraz ari gara.

¹⁶ Honen gaineko azterketa sakonago baterako, ik. Mounole (2007)

zuen. Zehatzago, bi osagai adizkietarako *egin* zein **ezan*-en formak hauta zitezkeen *nor* singularra bazen; *nor* anitza bazen **ezan*-enak erabili ohi ziren, eta *egin*-enak hiru osagaikoetan.

Goiko aipuan ulertzera ematen denez, *nor-nork* saileko aditzen laguntzaileak **ezan* eta *egin* izan daitezke, baina baldintza batekin, *nor* sg. denean biak har ditzake, pl. denean **ezan*. Nor-nori-nork sailekoetan, ordea, *egin* bakarrik erabiltzen da. Jarraian dakartzagun adibideak Lakarrak berak bere lanean emandakoetatik batzuk ekarri ditugu ona (Lakarrak erabilitakoak guk ere erabili ditugun testuak dira):

1. *Egin beza essan degun modua* (Otxoa Arin 134), *serbitu ceguian* (OA 11), *essan bece* (OA133), *aitari izan ceguian* (OA 26), *pagatu ciquealaric* (OA 164), *galdu cezaqueten* (OA 165), *ezagutu daguian...*
2. *Contadu bitça* (OA 135), *eutzi ditçaqueanac* (OA 139), *criatu ditceen* (Iraz. 41), *aditu ditzan* (OA 58), *itzuli ditzaque* (OA 24)...
3. *Itaundu beguio* (OA 168), *escribi dequiçudala* (AzGu), *ez deguigula utci* (Iraz. 24), *erregutu deguizula* (Iraz. 49), *eman deigun* (OA 58)...

Gainerako testuen irakurketa bat eginda, nor-nori-nork sailekoek *egin* erabiltzen dutela baieztatu daiteke

BK: *deguiola eman*

TBI: *eçar eyt*,

AzGu: *esan eguiçou, escribi dequiçudala*

Mis.: *kendu egidazu, biurtu egidazu*

Nor-nork saileko kasuetan, ordea, kontua ez da hain garbia. Datu basean sartu ditugun testuetan *egin* laguntzaileak bi adibide bakarrik aurkitu ditugu, Gamarra eta Luzuriaga frantziskanoen predikuan (gainera Luzuriagarena Gamarraren itzulpen bat da, cf. TAV 3.2.13). Adibide hauetan, *nor* singularra da:

FPGa: *euci eguiçu*

FPGLu: *utzi eguiçu*

*ezan euskalki guztietan lekukotzen den laguntzailea da, gerora bizkaieran eta arabako euskaran baztertu egin dena. Gipuzkeraren kasuan, aldiz, *ezan mantendu egin da (ik. Mounole, 2007), baina kasu batzuetan *egin* laguntzailea ere sartu da. Mounolek bere lanean GZeko testu guztiak¹⁷ hartu eta kontaketa bat egiten du hiru multzotan bereizita; batetik, kontuan hartzen ditu laguntzaile emankor bezala erabiltzen dituztenak, bestetik laguntzaile sasi emankor edo bigarrenkari bezala erabiltzen dituztenak eta, azkenik, laguntzaile ihartu edo expresio lexikalizatuak dituztenak. Azkeneko multzoan ez du GZeko adibiderik eman, baina lehen eta bigarren multzoetan bai. Hona hemen berak ateratako datuak¹⁸:

a) Laguntzaile emankorrekoak (OAK ez du halakorik)

Mis. *ezan 17 vs *egin* 2

TBI: *ezan 2 vs *egin* 1

BK: *egin* 1

Azgu: *ezan 5 vs *egin* 3

Lauko: *ezan 2 vs *egin* 0

b) Laguntzaile sasi emankor eta bigarrenkariak:

OA: *ezan 44 vs *egin* 59

8.1.5. **-i/-tu vs. Ø**

Ekialdeko eta mendebaldeko euskalkien arteko desberdintasun garrantzitsuenetako bat subjuntiboan, ahaleran eta aginteran aditzoina edo partizipioa erabiltzean dago. Gn aditzoina ia galdurik eta forma fosildu eta hikako aginterazko forma batzuetan badago ere (*hor konpon, puska zak*). Mounolek (2007) azaltzen duenez, *-i* partizipiodun aditzoina galdurik zegoen XVI. menderako.

¹⁷ Guk hartutakoez gain, gehiago ere hartu ditu: Isastiren salvea, Zegamako doktrina, Oikiako doktrina, Goierriko platika eta Kardaberaz.

¹⁸ Guk erabili ez ditugun lanetako adibideak (ik. 14 oharra) ez ditugu jarriko.

GZean, adibide bat (behintzat) aurkitu dugu -i partizipiodun aditzaren aditzoina erabiltzen duena, baina agintera izanik arkaismo bat izan daiteke eta gainera posible da *bidaldu* izatea *bidali* beharrean :

AzGu: *vidal eçaçu*

-tu partizipiodun aditzetan, GZean oraindik batzuetan mantentzen da aditzoinaren erabilera, baina partizipioa ere erabiltzen da. Uste orokorra eta asko frogatua da partizipio eta aditzoinaren bereizketa euskalki guztietan egiten zela, baina XV. mendetik aurrera, mendebaldeko (G., B. eta A.) euskalkietan aditzoina galtzen joan da partizipioaren mesedetan. Euskalki hauen artean, G. izan da beranduen egin duena berrikuntza hau (ik. Lakarra 1985a, Mounole, 2007)

GZeko testu zaharrenetan (XV-XVI. m.) ez da lekukotzen adibiderik, dauden aditzek ez baitute aditzoin-partizipio (*eman, egin* gisako aditzak dira) bereizketa egiten. XVII. mendean hasten dira lekukotzen partizipio-aditzoin oposaketa duten aditzak eta ondoko adibideetan¹⁹ ikusten dugunez, partizipioaren erabilera hedatu xamar dago, nahiz eta oraindik orain aditzoina erabili.

TBI: *iracurri ezak*

AzGu: *escribi deguizudala, ecarri bezala, serbi dezagula, sofri yçacu*

LBp: *icasi biza.*

FPLu: *biurtu zaitez.*

Mounolek bere lanean (2007) ateratzen duen ondorioetako bat da *egin* laguntzailekun perifrasiak partizipioarekin sortu zirela eta **ezan* eta **edin*-ekiko analogiaz ager daitekeela aditzoina + *egin* egitura. GZean adibide gutxi batzuk badira aditzoina + *egin* egituradunak (ohar bedi dakarkigun lehen adibidean -i partizipiodun aditzaren aditzoina dela, hala ere, goraxeago esan bezala arkaismoa izan daiteke, agintera baita):

---

¹⁹Adibideak emateko, saihestu egin ditugu AM, Mis. OA eta Iraz. erlijiosoak izanik, arkaismoak mantentzen baitituzkete, gogoan izan, esaterako, gaur egun, Gure Aitaren errezuan, G eta B-n behintzat, *etor bedi* dugula. GZeko -i/-tu vs. Ø oposizioaren aditzez aditz egindako azterketa sakonago baterako, ik Mounole (2007)

TBI: *eçar eyt*

AzGu: *escribi deguizudala, gaztiga deguizudala*

Lan berean Mounolek azaltzen duenez, XVI.mendeko euskaran [aditzoina + *edin, *ezan] eta [partizipioa + *egin*] perifrasiak batzuetan perifrasi aspektual gisa agertzen dira, aoristoa adieraziz; beste batzuetan, ordea, perifrasi modal gisa, agintera, subjuntibo edo potentziala adieraziz. XVII. mendetik aurrera, aldaketa handi bat jasango zukeen euskarak eta aspektua adierazteari utzi eta modua adieraztera bakarrik igaro zen. GZean, tamalez, oso gutxi dira XVI.mendeko lekukotasunak, baina dugun apurrean ez dugu Mis.etik kanpo perifrasi aspektual gisakorik aurkitu.

3.2.7. –e pluralgileaz

Euskal adizkietan agertzen diren pluralgileetatik bat *-e* da. Diakronikoki begira, zalantzak zalantza, honen alomorfoztat hartuko genituzke *-de* eta *-te* ere. Egungo euskalkietan Nor-nork eta Nor-nori-nork saileko adizkietan nork 3. pertsona plurala denean, bi pluralgile daude: *-te* eta *-(i)e*; biak **-de* batetik eratortzen dira (honen jatorriaz, ik. Gómez 1994).

Gaur egungo gipuzkeran (erdialdeko euskaraz, batez ere), bi pluralgileak aurkitzen ditugu (ik Zuazo, 2008:191). GZean, ordea, ez dugu *-te* pluralgiledunik topatu:

BK: *dioe, debeela (...) herreguten, acompañacen debe*

AZGu: *debela* (haiek, ‘monjak’), *esan digue ...*

4. Ondorioak

Zenbaitek *ad nauseam* hizkuntzak, eta bereziki, euskara urteetan zehar aldatzen dela ukatu arren, agerian dago hizkuntzak aldatu egiten direla. Baina Caminok (2009:173) azaldu bezala, ez da hizkuntza bakarrik aldatzen dena, dialektoak ere aldatu egiten dira, ez dira betierekoak, betidanik eta betirako daudenak. Erdialdeko euskalkiak berritzailea edo gordetzailea izan den eztabaidan sartu gabe, lan honetan egin dugun deskribapena BZren gaineko beste zenbait laneko (esaterako, Lakarra 1996) datu eta ondorioekin konparatuko bagenu, erraz ohartuko ginake Gk ezaugarri zahar asko galdu dituela.

Faltan sumatzen dugun lehen ezaugarria, eta gainontzeko euskalkietan XVI. mendean maiz agertzen dena, aoristoa da. GZeko testuetan aoristoa ez da agertzen, Mis.en bakarrik aurkitu dugu aoristoa: *irten zenzan*, *benzutu zinzan* eta agian besteren bat. Gaur egun **ezan* eta **edin* laguntzaile gisa eta mendekoetan ageri zaigu, baina XVI-XVII. mendeetan, perpaus nagusietan ere ageri zaigu, baina iraganean soilik. Pentsa genezake XVI-XVII. mendeetan **ezan* eta **edin* iraganeko aditz nagusi bezala agertzen baziren, aurreko garaietan orainaldiko perpaus nagusietan ere ager zitezkeela. Ez dugu honen lekukotasun zuzenik, ez GZean ez beste euskalkietan; baditugu, ordea, zeharkako datu batzuk hipotesi hau baieztatu lezaketenak. Mis.ean *zuri nazanean* (19.ler.), *ygo dazagunean* (66 ler.) aurkitzen ditugu, mendeko perpaus baina orainaldian **ezan* aditz laguntzailea. Zentzuzkoa dirudi pentsatzea mendekoa badugu lehen orokorragoa izango zela, beste zerbait etorri eta baztertu zuen arte.

Aoristoaren kasuan bezala, beste zenbait euskalkitan agertzen diren ezaugarri hainbat ez dira GZean agertzen, esaterako, **di* aditz potentzialgilea eta *-te* potentziala egiteko atzizkiaren erabilera oso murrizta da:

AzGu: *juango liçayote*

OA: *izango lizatean, izango lizate...*

Honekin ez da esan nahi XVI. menderako erabat galdua zeudenik GZean, gorago esan bezala, lekukotasun oso gutxi baititugu. Hala ere, datu honek esaten diguna da galdurik ez bazen ere galtzeko zorian bazegoela.

GZk egin duen beste berrikuntzen artean genuke *-n-z* amaitzen diren aditzei partizipioa egiteko *-du* gehitzea. Maiz topa genitzake GZeko testuetan *egondu* edota *izandu* bezalakoak; TBIn adibidez: *egondu inçan*.

Mantentzen dituen zenbait arkaismo (oso gutxi agertzen zaizkigunak, bide batez) genituzke aditza iragankorren osagarriak genitiboan erabiltzea, kasu batzuetan ikus dezakegun bezala. Edota, esatarako, TBIn agertzen den *emaiten* aditz izena, gaur egun ekialderago bakarrik mantentzen dena.

Esana dugu goraxeago GZeko lekukotasun gutxi ditugula eskura, ezin genezake beraz, ondorio handiegirik atera (nahiz eta azterketa sakonagorik egin daitekeen). Gainera, lan honetan egindako deskribaketa hobetu ahal izateaz gain, gauza gehiago aztertu daiteke oraindik GZeko aditzez. Lan honetan GZ aditzak aztertze oinarri bat finkatu nahi izan da (besterik da lortu dugun ala ez). Euskararen historiaren gaineko azterketak, azken urteetan, ugaritu egin dira, hala ere, urriak dira euskalki zaharrei buruzko lanak, BZri buruzkoak salbu. Horregatik, lantxo honek behar horren aldarri bat izan nahiko luke.

5. Laburdurak

A: Arabako euskara

B: Bizkaiera

BZ: Bizkaiera Zaharra

EBZ: Euskara Batu Zaharra

G: Gipuzkera

GZ: Gipuzkera Zaharra

ler.: Ierroa

TAV: Textos Arcaicos Vascos (Mitxelena)

Contr. Contribucion al estudio de textos arcaicos vascos (Sarasola)

6. Aditzen Corpora

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpua								
Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
1491-1510	Bretainiako kantorea	14	daode	egon	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1491-1510	Bretainiako kantorea	24	daduzca	eduki	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	21	yçango baita	izan	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
1491-1510	Bretainiako kantorea	19	datorren	etorri	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1491-1510	Bretainiako kantorea	18	debala	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	25	dioe	*io	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	15	debeela (...) herreguten	erregutu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	13	egozten digoela	egotzi	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	12	daode	egon	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1491-1510	Bretainiako kantorea	10	dirudi	iruditu	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	7	juntaduditu	juntatu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	5	acompañace n debe	akonpainatu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	3	digoe (...) seguicen	segitu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1491-1510	Bretainiako kantorea	1	da	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1491-1510	Bretainiako kantorea	16	deguiola eman	eman	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nori-nork
1557	Ezkontza fedea	0	ezconçen nayçala	ezkondu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1557	Ezkontza fedea	0	essaten diot	esan	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1557	Ezkontza fedea	0	essaten didan	esan	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1557	Ezkontza fedea	0	ematen diodala	eman	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1557	Ezkontza fedea	0	arçen dedala	hartu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
1557	Ezkontza fedea	0	arçen nauen	hartu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1557	Ezkontza fedea	0	aguinçacen deuen	agindu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1557	Ezkontza fedea	0	arçen çainet	hartu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	??	Nor-nork
1557	Ezkontza fedea	0	essaten didan	esan	orainaldi ez burutu	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1607	Agur Maria	0	cera	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1607	Agur Maria	0	eguimbidi	egin	agintera?	perifrastikoa	*edin	Nor
1607	Agur Maria	0	erregu eçaçu	erregutu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
1607	Agur Maria	0	dà	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	3	etorri da	etor	orainaldi burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	40	aiz	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	41	oy abil (galdua)	ibili	orainaldi ohiturazkoa	trinkoa	-	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	42	eztic	*-i-	orainaldi burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	45	uztec (geldiric)	utzi	agintera	trinkoa?	??	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	6	ceriçan	eritzi	irangaldi burutua	trinkoa	-	Nor-nori
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	7	eman dio	eman	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	32	daquila	jakin	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	9	emaiten dira	eman	orainaldi burutugabea	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	43	educac	eduki	agintera	trinkoa?	-	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso	15	duen	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
	Iraingarriak							
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	22	duela	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	23	sartu oy çaca	sartu	orainaldi ohiturazkoa	perifrastikoa	??	Nor-nori
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	25	danzatu oi dira	dantzatu	orainaldi ohiturazkoa	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	25	artu oi ditu	hartu	orainaldi ohiturazkoa	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	26	dira	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	29	cetic	??	orainaldia	trinkoa	-	
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	20	atera oy dira	atera	orainaldi ohiturazkoa	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	19	joan oi çariçca	joan	orainaldian ohiturazkoa	perifrastikoa	*edin	Nor-nori
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	37	egongo aiz	egon	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	15	daduca	eduki	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	39	egondu inçan	egon	iragan burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	14	eztuanean	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	14	ematen dira	eman	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	47	iracurri eçac	irakurri	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	12	duela	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	11	davil	ibili	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpua

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	30	ecin esan niazcaquec	esan	orainaldia, -ke duena	perifrastikoa	*-i-	Nor-nork
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	21	consolatu oy da	konsolatu	orainaldi ohiturazkoa	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	33	eçar eyt	ezarri	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nori-nori
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	16	larri oi da	larritu	orainaldi ohiturazkoa	perifrastikoa	izan	Nor
1619	Tolosako Bertso Iraingarriak	44	jan eguic	jan	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nork
1622	Gutunak	25	dedala	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	5	eraguingo diogu	eragin	geroaldia	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	6	perdicacen deban	predikatu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	7	da	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	7	nay badeçu	nahi	orainaldia ?	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	8	eziçüt eragocico	eragotzi	iragana	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	8	debela	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	10	bada	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	11	beratuco deçu	beratu	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	12	esan eguiocu	esan	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	13	dacarrenean	ekarri	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	20	ezta	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	26	esanion	esan	iraganaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	24	uste deçu	uste *edun	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	71	probey gaizçala	probei	subjuntiboa ?	perifrastikoa	??	Nor-nork

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
1622	Gutunak	27	esan digue	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	30	ygaroco dira	igaro	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
1622	Gutunak	31	esan dit	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	32	escribi deguiçudala	eskribitu	agintera (?)	perifrastikoa	egin	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	33	eguiten det	egin	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	33	rrecibidu çebala	errezibitu	iragan burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	35	eztebela erançun	erantzun	orainaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	36	da	izan	orainaldi burutugabea	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	38	ygaro yçaçu	igaro	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
1622	Gutunak	39	ateraco çera	atera	geroaldia	perifrastikoa	*izan	Nor
1622	Gutunak	24	dala	izan	subjuntiboa	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	63	çeran	izan	subjuntiboa	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	2	dirala	izan	sunjuntiboa	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	57	nay leuqueala	nahi	hipotetikoa -ke-duna	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	57	albaleu	ahal	baldintza	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	58	esan dit	esan	orainaldin burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	58	deçula	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	59	esan diot	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	60	eman dioçu	eman	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	60	eztala	izan	orainaldi burutugabea	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	62	dala	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	62	dala	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
					burutua			
1622	Gutunak	63	esan dit	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	4	ekarri beça	ekarri	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
1622	Gutunak	63	nayztebala	nahi	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	72	eguingo det	egin	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	64	serbi deçaçula	serbitu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
1622	Gutunak	65	yceguiocu	hitz egin	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	65	ezçaitu joco	jo	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	66	deriçu	eritzi	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	66	diona	*-io-	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	67	estuço da	estu	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
1622	Gutunak	68	euci ecinda baletor	etorri	hipotetikoa	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	68	nay neuque	nahi	-ke duna	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	69	juango liçaiote	joan	hipotetikoa	perifrastikoa	*-i- ?	Nor-nori
1622	Gutunak	70	confri danaç	konfritu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1622	Gutunak	60	esan dit	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	63	gaztiga deguiçudala	gaztigatu	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	52	esan diot	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	46	esan dit	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	46	çatoçela	etorri	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	48	erançun diot	erantzun	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpua

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
1622	Gutunak	49	baçatoç	etorri	orainaldi ez burutua, ba-duna	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	49	ez cerala ateraco	atera	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
1622	Gutunak	50	diodanean	*-io-	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	47	gaztigatu didaçula	gaztigatu	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	51	daducan	eduki	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	55	esan diot	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	53	ecarrico debala	ekarri	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	54	esan diodanean	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	55	asi da esaten	(esaten) hasi	orainaldi burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1622	Gutunak	56	eztebela	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	43	dirala	izan	subjuntiboa	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	59	esan dit	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	51	aserratu da	haserretu	orainaldi burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1622	Gutunak	14	sofri yçaçu	sufritu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
1622	Gutunak	46	nay deçula	nahi	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	46	esan diot	esan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	45	ygaro degu	igarro	orainaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	45	esan cidan	esan	iraganaldin burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	13	eraguingo diot	eragin	geroaldia	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	44	esaten niçun	esan	iranganaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1622	Gutunak	20	danean	izan	orainaldi ez	trinkoa	-	Nor

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
					burutua			
1622	Gutunak	13	badacar	ekarri	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	16	ezteu	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	17	datorrenean	etorri	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	18	estuco degu	estu(tu)	geroaldia	perifrastika	*edun	Nor-nork
1622	Gutunak	18	badaquiçu	jakin	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1622	Gutunak	18	esaten da	esan	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1622	Gutunak	19	bada	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1622	Gutunak	43	bidaldu niçunean	bidaldu	iranganaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1648	Frantziskanoe n predikua: Gamarra	2	euci eguiçu	utzi	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nork
1648	Frantziskanoe n predikua: Gamarra	2	sinesten deçula	sinetsi	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1648	Frantziskanoe n predikua: Gamarra	6	sinisten aguiçnen dituã	agindu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1655	Gutunak	8	nai baduzu	nahi *edun	baldintza	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1655	Gutunak	6	dira	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1655	Gutunak	9	etorten espada	etorri	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1655	Gutunak	5	eguingo degun	egin	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1655	Gutunak	4	nai badu etorri	nahi *edun	baldintza	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1655	Gutunak	5	galduco da	galdu	geroaldia	perifrastikoa	*izan	Nor
1655	Gutunak	5	estaquit	jakin	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1655	Gutunak	9	vidal eçaçu	bidali	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
1655	Gutunak	11	essaten dizut	esan	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1655	Gutunak	1	eguin ezazu	egin	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
1655	Gutunak	7	ziran	izan	iragan burutua	trinkoa	-	Nor
1655	Gutunak	4	bidalzen dio	bidali	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1655	Gutunak	1	nai duena	nahi *edun	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1655	Gutunak	2	estezala	*ezan	orainaldia	trinkoa?	-	Nor-nork
1655	Gutunak	3	eguiten deu	egin	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1655	Gutunak	3	juan zan	joan	iragan burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1655	Gutunak	1	eguiten deu	egin	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1686	Frantziskanoe n predikua: Luzuriaga	2	biurtu zaitez	bihurtu	agintera	perifrastikoa	izan	Nor
1686	Frantziskanoe n predikua: Luzuriaga	3	sinistendeçul a	sinestu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1686	Frantziskanoe n predikua: Luzuriaga	2	utzieguiçu	utzi	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nork
1686	Frantziskanoe n predikua: Luzuriaga	6	sinisten agintcen dituam	agindu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	14	emango digu	eman	geroaldia	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1716	Lasarteko bertsoa	23	jar basinade	jarri	hipotetikoa	perifrastikoa	izan	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	22	espaligu (...) icasi	ikasi	hipotetikoa	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori
1716	Lasarteko bertsoa	21	goasemasu	joan	orainaldi ez burutua	??	??	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	20	ybillico nais	ibili	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	19	eraguin ditut	eragin	orainaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	18	jayo ynzala	jaio	iragan burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	17	ninsala	izan	iragan ez burutua	trinkoa	-	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	17	bisi ninzan	bizi	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	izan	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	24	eziran jarrico	jarri	iraganeko geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
1716	Lasarteko bertsoa	15	ecarri diat	ekarri	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1716	Lasarteko bertsoa	30	uste esuan	uste *edun	iragan ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	16	dirudiala	irudi	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	25	sentisen det	sentitu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	26	yndasu	*-i-	agintera?	trinkoa	-	Nor-nori-nork
1716	Lasarteko bertsoa	27	eranzun sion	erantzun	iragan burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1716	Lasarteko bertsoa	27	da	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	29	jaso situan	jaso	iragan burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	30	sentitu suan	sentitu	iragan ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	32	emandidasun	eman	orainaldi burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
1716	Lasarteko bertsoa	33	ecarri due	ekarri	orainaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	33	diran	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	35	esango dittut	esan	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	36	estaquienac	jakin	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	36	ycasi biza	ikasi	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	11	ypini sinduan	ipini	iragan burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	28	manea bidi	maneatu	agintera	perifrastikoa	izan	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	5	jonay sinduan	jo nahi *edun	iragan burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	10	ysandu desu	izan	orainaldi burutua	perifrastikoa	izan	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	8	jandiuscu	jan	orainaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nori-nork
1716	Lasarteko bertsoa	7	ésaten disu (esaiten?)	esan	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nori-nork

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
1716	Lasarteko bertsoa	6	serade	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa		Nor
1716	Lasarteko bertsoa	36	ysango dira	izan	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
1716	Lasarteko bertsoa	1	esango degu	esan	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	2	ycasi du	ikasi	orainaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	3	(sartua) saude	egon	orainaldi ez burutua	trinkoa		Nor
1716	Lasarteko bertsoa	4	egosi dittusu	egosi	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	13	daducatt	eduki	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
1716	Lasarteko bertsoa	12	erresisuen	erre	iragan burutua	perifrastikoa	*-i-	Nor-nori-nork
XVI. m	Miserere	18	kenduko diraust	kendu	geroaldia	perifrastikoa	*eradun	Nor-nori-nork
XVI. m	Miserere	20	eztet ez izango	izan	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	24	egongo dirade	egon	geroaldia	perifrastikoa	*izan	Nor
XVI. m	Miserere	25	aparta ezazu	apartatu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	28	borra biza	borratu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	29	garbi ezazu	garbitu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	5	egin nazazu	egin	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	34	kendu ez zaiteala	kendu	subjuntiboa	perifrastikoa	*edin	Nor
XVI. m	Miserere	11	irten zenzan	irten	aoristoa	perifrastikoa	*ezan	
XVI. m	Miserere	30	renoba ezazu	renobatu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	6	kendu egidazu	kendu	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nori-nork
XVI. m	Miserere	7	badazagut	ezagutu	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
XVI. m	Miserere	8	dago	egon	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVI. m	Miserere	38	biurtu egidazu	bihurtu	agintera	perifrastikoa	egin	Nor-nori-nork

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
XVI. m	Miserere	10	egin neban	egin	orainaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	21	izango deu	izan	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	12	benzutu zinzan	bentzutu	aoristoa	perifrastikoa	*ezan	
XVI. m	Miserere	13	konzebitu ninzan	kontzebitu	aoristoa	perifrastikoa	izan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	14	konzebitu ninduan	kontzebitu	iraganaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	15	zenduan (...) amatu (...) manifestatu	Amatu/maifestatu	iraganaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	17	bustnazanean	busti?	iraganaldi ez burutua	perifastikoa	*ezan	Nor
XVI. m	Miserere	9	zindudan (...) ofenditu	ofenditu	orainaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	61	zera	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVI. m	Miserere	67	naiko dezu	nahi *edun	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	71	emango ditugu	eman	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	76	izan bidi	izan	agintera	perifrastikoa	*edin	Nor
XVI. m	Miserere	4	zeran	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVI. m	Miserere	19	zuri nazanean	zuritu	geroaldia	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	3	borra ezazu	borratu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	39	fortalezi naza(zu)	fortalezitu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	2	dezun	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
XVI. m	Miserere	66	igo dazagunean	igo	geroaldia	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	65	dakuskunean	ikusi	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
XVI. m	Miserere	64	beta ditezen	beta	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edin	Nor-nork
XVI. m	Miserere	62	izan zaite	izan	agintera	perifrastikoa	izan	Nor
XVI. m	Miserere	59	nai dezu	nahi *edun	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	58	debana	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
XVI. m	Miserere	48	ensalza	ensalzatu	subjuntiboa	perifrastikoa	*ezan	Nor-

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpua

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
			dazan			a		nork
XVI. m	Miserere	41	egingo naiz	egin	geroaldia	perifratikoa	izan	Nor
XVI. m	Miserere	43	ekarriko ditut	ekarri	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	45	zera	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVI. m	Miserere	63	egin litezen	egin	iraganaldi burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	47	alaba zaizan	alabatu	subjuntiboa	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	58	da	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVI. m	Miserere	49	irekiko dezu	ireki	geroaldia	perifratikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	50	alaba zaizadan	alabatu	subjuntiboa	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVI. m	Miserere	52	egongo naiz	egon	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
XVI. m	Miserere	52	diraden	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVI. m	Miserere	53	nai bazendu	nahi *edun	baldintza	perifrastikoa	*edun	Nor
XVI. m	Miserere	55	egingo nituan	egin	geroaldia	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVI. m	Miserere	56	eztezu	*edun	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
XVI. m	Misererea	46	libra nazazu	libratu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVII	Laukoa	25	gaude	egon	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor-nork
XVII	Laukoa	5	geunden	*egon	iragana ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVII	Laukoa	32	galdu giñaden	galdu	iragan burutua	perifrastikoa	izan	Nor
XVII	Laukoa	30	dira	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVII	Laukoa	29	begira-ezazu	begiratu	agintera	perifrastikoa	*ezan	Nor-nork
XVII	Laukoa	27	artu izan degu	hartu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVII	Laukoa	25	izan geralako	izan	iragan burutua	perifrastikoa	izan	Nor
XVII	Laukoa	24	zarala	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVII	Laukoa	23	akorda-zaite	akordatu	agintera	perifrastikoa	izan	Nor
XVII	Laukoa	22	merezi-zuten	merezi	iragan	perifrastikoa	*edun	Nor-

Gipuzkera Zaharreko Aditzen Korpusa

Urtea	Testua	Lerroa	Forma	Aditza	Denbora / aspektua	Egitura	Aditz laguntzailea	Saila
					burutua	a		nork
XVII	Laukoa	19	sentituko da	sentitu	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
XVII	Laukoa	16	izango-gera	izan	geroaldia	perifrastikoa	izan	Nor
XVII	Laukoa	9	asi zaitezte	hasi	agintera	perifrastikoa	izan	Nor
XVII	Laukoa	12	asi-zaituzte	hasi	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVII	Laukoa	15	defenditzen bagaituzu	defenditu	baldintza	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVII	Laukoa	14	izan-zaite	izan	agintera	perifrastikoa	*edin?	Nor
XVII	Laukoa	1	etorri-zaku	etorri	orainaldi burutua	perifrastikoa	izan	Nor-nori
XVII	Laukoa	4	dana	izan	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor
XVII	Laukoa	7	agertu izan-deu	agertu	orainaldi ez burutua	perifrastikoa	*edun	Nor-nork
XVII	Laukoa	3	daudenak	egon	orainaldi ez burutua	trinkoa	-	Nor

7. Bibliografia

- Akesolo, Lino, 1982, "Amaseigarren mendeko euskerazko «Miserere» bat" *Karmel* 166, 37-47.
- Aldai, Gontzal, 1998, "A propósito del aoristo vasco" in *Fontes Linguae Vasconum* 79, 377-386.
- _____, 2003 [2007], *Grammaticalization of present and past in Basque*, Doktorego tesia, EHUK ateratako edizio elektronikoa.
- Aranburu, Pello Joxe; Marian Bidegain; Antton Idiakez eta Iñaki Rezola, 1999, *Jose Otxoa Arin (1672-1743) gipuzkera literarioaren aintzindari*. VIII. Gerriko Ikerlan Sariketa, Lazkao.
- Otxoa Arin, Jose (1713), *Doktrina kristianaren explikazioa*, Pedro Ugarteren etxea, Donostia.
- Azkarate, Miren & Patxi Altuna, 2001, *Euskal morfologiaren historia*. Elkar, Donostia.
- Camino, Iñaki, 2009, *Dialektologiatik euskalkietara tradizioan gaindi*. Elkar, Donostia.
- Euskaltzaindia, 2002, *Euskal Gramatika Laburra: Perpaus Bakuna*. Euskaltzaindia, Bilbo.
- Gomez, Ricardo, 1994, "Euskal aditz morfologia eta hitzordena: VSO-tik SOV-ra" in J.B. Orpusta (arg.), *La langue basque parmi les autres*. Izpegi, Baigorri. 93-114.
- Gomez, Ricardo & Koldo Sainz, 1995, "On the origin of tge finite forms of the basque verb" in Hualde, Lakarra & Trask (arg.), *Towards a history of Basque language*. John Benjamins, Amsterdam & Philadelphia.
- Lafon, Rene, 1943 [1983], *Le système du verbe basque au XVIeme siècle*. Elkar, Donostia.
- Lakarra, Joseba, A. 1985a, "-tu / -□ bizkaiera zaharrea", *Euskeraren Iker Atalak* 3, 282-292
- _____, 1985b, "Literatur gipuzkerarantz: Larramendiren Azkoitiko Sermoia (1737)" *ASJU* 19-1, 235-281.
- _____, 1986, "Bizkaiera Zaharra euskalkien artea" *ASJU* 20-3, 639-681.
- _____, 1996, *Refranes y Sentencias (1596)*. *Azterketa eta Edizioa*. Euskaltzaindia, Bilbo.
- _____, 2003, "Hacia un nuevo paradigma etimológico vasco: Forma canónica, filología y reconstrucción", *ASJU* 37-1, 261-391.
- Irazusta, Juan, 1737, [1797] *Doktrina kristiana*. Francisco de Lamaren etxea, Tolosa
- Mitxelena, Koldo, 1964, *Textos Arcaicos Vascos*. Berrarg. 1990, *ASJU*-ren gehigarriak, XI.
- _____, 1963 [1990] *Lenguas y protolengua*. Berrarg. *ASJU*-ren gehigarriak XX, Donostia.
- _____, 1981, "Lengua comun y dialectos vascos", *ASJU*-15, 289-313. Berrarg. 1987 *Palabras y Textos*, EHU, Leioa.
- Meillet, Antoine, 1925 [2001], *Metodo konparatzailea hizkuntzalaritza historikoan*, EHU, Bilbo.
- Mounole, Céline, 2007, "Perifrasia zaharra mendebalde eta erdialdeko euskara zaharrea: azterketa kuantifikatiboa eta proposamen berria" *ASJU* XLI-1, 67-138.
- Sarasola, Ibon, 1983, *Contribución al estudio de textos arcaicos vascos*. Berrarg. 1990, *ASJU*-ren gehigarriak, XI.
- Satrustegi, Jose M^a, 1983, "Lasarte bertso paper zahar bat (1716)" *Pier Lafitteri omenaldi liburua, IKER*-2. Euskaltzaindia, Bilbo.

- Unzueta, Antonio 1982, “Nuevos datos sobre el reformador de ermitaños y poeta vasco Juan de Undiano”, *FLV*-24, 329-337.
- Urkizu, Patri, 2004, *Joan Perez de Lazarraga. Dianea & Koplak*. Erein, Donostia.
- Zuazo, Koldo, 1998, “Euskalkiak gaur”, *FLV* 30, 191-233.
- _____ 2008, *Euskalkiak, euskararen dialektoak* Elkar, Donostia.